

WPISUJE UCZEŃ

KOD UCZNI

--	--	--

DATA URODZENIA UCZNI

--	--	--	--	--	--	--

dzień miesiąc rok

PRÓBNY EGZAMIN GIMNAZJALNY Z OPERONEM Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach zamkniętych są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Odpowiada im następujący układ na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D
---	---	---	---

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą, np. gdy wybrałeś odpowiedź A:

	B	C	D
---	---	---	---

6. Staraj się nie popełniać błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zamaluj inną odpowiedź.

	B	C	
---	---	---	---

7. Rozwiązania zadań otwartych zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań, możesz wykorzystać miejsce opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

STYCZEŃ 2010

Czas pracy:
120 minut

Liczba punktów
do uzyskania: 50

Pieniądze to nie wszystko

Tekst I

Matką pieniądza, tak jak wszystkich epokowych wynalazków, była potrzeba. [...] Pojawienie się pieniądza było równie doniosłym wydarzeniem w dziejach ludzkości, jak opanowanie umiejętności krzesania ognia czy wynalezienie koła. Dzięki niemu izolowane dotąd plemiona zaczęły nawiązywać kontakty, by sprzedawać to, co posiadały w nadmiarze i kupować to, czego im brakowało. Odważni kupcy zapuszczali się w dalsze regiony, szukając nowych, atrakcyjnych dóbr. Rozwijał się handel, postępowała specjalizacja, krótko mówiąc – powstawała gospodarka.

Dość szybko zauważono, że pośrednikiem w wymianie niekoniecznie muszą być dobra użytkowe. Najlepiej w tej roli sprawdzały się przedmioty dające się policzyć lub zważyć, odporne na zniszczenie i na tyle rzadkie, że wzbudzały powszechne pożądanie. [...] W regionach pasterskich miernikiem wartości było przede wszystkim bydło, jeszcze dziś w niektórych krajach afrykańskich wysokość posagu określa się liczbą krów, kóz czy wielbłądów. Od Dalekiego Wschodu po Europę równie wysoko ceniono sól. Traperzy w Północnej Ameryce płacili skórkami bobrowymi, na Syberii i Bałkanach podobną rolę pełniły futra kun. Nazwa waluty Chorwacji – kuna – to pozostałość po tamtych czasach.

Tak ogromna różnorodność środków płatniczych utrudniała życie kupców. Byli narażeni na ogromne straty, gdy nieumiejętnie dobrali towar na wymianę. To, co w jednym regionie uchodziło za wielkie bogactwo, w innym nie miało wartości. Wiele produktów, zwłaszcza gdy przewożono je na dalsze odległości, traciło swoje właściwości. Ziarna gnily, materiały płowiały, sól się rozpląwała.

Rozwiązanie znaleźli w III tysiącleciu p.n.e. mieszkańcy Mezopotamii. Tabliczki z pismem klinowym informują, że za kupowane produkty i wyświadczone usługi płacono dokładnie odważanym srebrem. To był strzał w dziesiątkę. Srebro idealnie spełniało wszystkie warunki, jakich oczekiwano od pieniądza. Było trwałe, cenne, podzielne, łatwe w transporcie. Wkrótce odkryto, że jeszcze doskonalszym miernikiem wartości jest złoto. Oba kruszce tak skutecznie wyparły konkurencyjne dobra, że chociaż handel wymienny „towar za towar” odbywał się nadal, synonimem pieniądza stały się właśnie one. Nie utraciły tej pozycji przez ponad czterdzieści wieków.

Każda transakcja opłacana metalami szlachetnymi wymagała nie tylko negocjowania ceny, ale także odważania pieniędzy. Pół biedy, gdy kupiec dysponował drobnymi grudkami, jeśli jednak posiadał jedynie duże bryły lub sztabki, musiał je ciąć i skrobać. Wygodniejsze byłoby posługiwanie się kawałkami kruszcu o z góry ustalonym ciężarze. [...] Rozwiązanie znaleziono w Lidii, krainie leżącej na terenie dzisiejszej Turcji. Jej władcy wpadli na pomysł, by na złotych sztabkach wybijać znaki, które gwarantują wartość. Tak w połowie VII wieku p.n.e. powstały pierwsze monety.

Posługiwanie się nimi tak ułatwiało życie, że szybko podbiły cały region Morza Śródziemnego. Największy wkład w rozpropagowanie monet wnieśli Grecy, oni też wprowadzili zwyczaj wybijania na nich znaków i napisów pozwalających natychmiast rozpoznać miejsce pochodzenia pieniędzy. Złoto i srebro miały jednak zbyt dużą wartość, by nawet najmniejszymi monetami można było płacić za drobne zakupy. Z tym problemem jako pierwsi uporali się greccy osadnicy na Sycylii, którzy w V wieku p.n.e. zaczęli wytwarzać pieniążki z brązu i innych tanich stopów. Tak powstał bilon, czyli monety codziennego użytku o większej wartości nominalnej niż zużyty na ich wykonanie surowiec.

Od Greków kruszcowe pieniądze przejęli Rzymianie, w ślad za nimi pozostałe ludy Europy. Rzymska mennica znajdowała się przy świątyni jednej z najważniejszych bogiń – Junony, obdarzonej przydomkiem Ostrzegająca, czyli po łacinie... Moneta. Bite w niej metalowe krążki nazywano potocznie monetami. [...]

W momencie, gdy władcy Lidii postawili pierwszy stempel na monecie, rozpoczęła się trwająca do dziś walka z fałszerzami. Wybijanie oznaczeń informujących o wartości pieniądza zrodziło bowiem pokusę kopiowania ich na sztabkach metali o mniejszej wartości niż złoto czy srebro. Proceder wydawał się tak intratny, że nie odstraszały od niego nawet bardzo surowe kary.

Kazimierz Pytko, *Siła pieniądza*, „Focus” 2005, nr 11 (122).

Zadanie 1. (0–1)

Wynalezienie pieniądza było

- A. dziełem przypadku.
- B. wynikiem eksperymentu.
- C. efektem nieporozumienia.
- D. rzeczą konieczną.

Zadanie 2. (0–1)

Autor w pierwszym akapicie tekstu dowodzi, że

- A. wymyślenie pieniądza było najważniejszym wydarzeniem w historii świata.
- B. pieniądz odegrał ważną rolę w rozwoju cywilizacyjnym świata.
- C. pojawienie się pieniądza w minimalny sposób wpłynęło na dzieje ludzkości.
- D. pieniądz miał niewielki wpływ na rozwój gospodarki światowej.

Zadanie 3. (0–1)

Pomysł wykorzystania srebra i złota jako środka płatniczego

- A. całkowicie wyeliminował handel wymienny dobrami użytkowymi.
- B. spowodował dominację tych kruszców w transakcjach handlowych.
- C. ograniczył ich zastosowanie do opłacania wybranych usług i towarów.
- D. dotyczył wyłącznie handlu na terenie starożytnej Mezopotamii.

Zadanie 4. (0–1)

Informacje o przyczynach poważnych strat, jakie ponosili kupcy w wyniku obrotu towarami o niewielkiej trwałości, znajdują się w akapicie

- A. pierwszym.
- B. drugim.
- C. trzecim.
- D. czwartym.

Zadanie 5. (0–1)

Srebro od wcześniejszych form pieniądza różniło się

- A. łatwością i swobodą transportowania.
- B. ogromną wartością materialną.
- C. możliwością ważenia i liczenia.
- D. atrakcyjnością i rzadkością występowania.

Zadanie 6. (0–1)

Wynalazcami bilonu byli

- A. Chorwaci.
- B. Rzymianie.
- C. Turcy.
- D. Grecy.

Zadanie 7. (0–1)

Wskaż wypowiedzenie zawierające opinię.

- A. Rozwiązanie znaleźli w III tysiącleciu p.n.e. mieszkańcy Mezopotamii.
- B. Wygodniejsze byłoby posługiwanie się kawałkami kruszcu o z góry ustalonym ciężarze.
- C. Nazwa waluty Chorwacji – kuna – to pozostałość po tamtych czasach.
- D. Rzymska mennica znajdowała się przy świątyni jednej z najważniejszych bogiń – Junony.

Zadanie 8. (0–1)

Intencją autora tekstu I jest

- A. zapoznanie czytelników z historią pieniądza.
- B. porównanie roli pieniądza w różnych epokach.
- C. przedstawienie systemu monetarnego Mezopotamii.
- D. wyjaśnienie pochodzenia nazw jednostek walutowych.

Zadanie 9. (0–1)

Pozostałością po płaceniu skórą zwierząt w dawnej wymianie handlowej jest obecnie

- A. intensywny rozwój gospodarczy świata.
- B. duża wartość bydła w regionach pasterskich.
- C. nazwa waluty państwa europejskiego.
- D. wysokość posagu w krajach Afryki.

Zadanie 10. (0–1)

Wymieniona w tekście Junona to postać

- A. mitologiczna.
- B. biblijna.
- C. legendarna.
- D. historyczna.

Zadanie 11. (0–1)

Jaką wadę człowieka ujawnił proceder fałszowania wartości monet?

- A. Zarozumiałstwo.
- B. Wyrachowanie.
- C. Lenistwo.
- D. Chciwość.

Zadanie 12. (0–1)

Wyrażenia: *strzał w dziesiątkę*, *pół biedy* są charakterystyczne dla stylu

- A. urzędowego.
- B. potocznego.
- C. naukowego.
- D. artystycznego.

Tekst II

Trzeba przyznać, że Scrooge trzymał wszystko w garści, gdy przyszło do interesu. Chwytał, ścisnął, dusił, ze skóry obdzierał swoją ofiarę i nie wypuszczał jej aż po doszczętnym wyzyskaniu. Był to, jednym słowem, chciwy i stary grzesznik. Twardy i ostry jak krzemień, z którego żadna stal nie mogła wykrzesać szlachetnego ognia; zamknięty w sobie, milczący i samotny jak ostryga. Zimno wewnętrzne mroziło jego starcze rysy, szczypało spiczasty nos, marszczyło policzki, czyniło jego chód sztywnym, czerwieniło mu oczy i brzmiało gniewnie w jego ostrym głosie. Szron pokrywał jego głowę, brwi i chudą brodę. Wnosił ustawicznie ze sobą lodowatą temperaturę, zamrażał nią swe biuro podczas upału i nie podwyższał jej ani o jeden stopień nawet podczas Wigilii Bożego Narodzenia.

[...] Niepogoda nie wiedziała, z której strony zaatakować go, największy deszcz, śnieg, grad albo zawierucha miały nad nim wyższość pod jednym tylko względem: one często okazywały się szczodrymi, spadały na świat i ludzi hojnie, Scrooge zaś nie rozumiał wcale pojęć: szczodrość lub hojność.

Nikt nigdy nie zatrzymał go na ulicy z uśmiechem przyjaznym, aby powiedzieć: „Mój kochany Scrooge, jak się masz? Kiedy też raczysz mnie odwiedzić?”. Żebracy nie prosili go o jałmużnę, dzieci nie pytały o godzinę, żadna kobieta ani też żaden mężczyzna nigdy nie pytał Scrooge’a o drogę. [...]

Pewnego razu – było to właśnie w Wigilię Bożego Narodzenia – stary Scrooge siedział w swym kantorze przy pracy. [...] Drzwi pokoju były otwarte umyślnie, aby Scrooge mógł mieć na oku swego pomocnika, który siedział w ponurej małej izdebce, do ciemnej studni podobnej, i kopiował listy. Na kominku w pobliżu Scrooge’a tlił się bardzo skromny ogień, ale w izdebce pomocnika żarzył się omdlewająco tylko jeden węgielek. Zziębnięty pracownik nie mógł jednak podsycić ognia, ponieważ Scrooge trzymał skrzynię z węglami w swoim pokoju, a ile razy pomocnik wszedł z łopatką, pryncypał zawsze mu groził, że będą musieli się rozstać, wskutek czego biedny pomocnik obwinął szyję białym szalikiem i usiłował ogrzać się przy świecy; ponieważ jednak nie posiadał dość bujnej wyobraźni, usiłowania były bezskuteczne.

Karol Dickens, *Opowieść wigilijna*, Warszawa 2000.

Zadanie 13. (0–1)

Scrooge w stosunku do swoich partnerów w interesach był przede wszystkim

- A. bezwzględny.
- B. stanowczy.
- C. podstępny.
- D. podejrzliwy.

Zadanie 14. (0–1)

W zachowaniu ludzi względem Scrooge’a widać, że

- A. zazdroszczą mu ogromnego majątku.
- B. próbują zdobyć sympatię pryncypała.
- C. szanują jego pracowitość i obowiązkowość.
- D. unikają spotkania z egoistycznym starcem.

Zadanie 15. (0–1)

Narrator, przedstawiając postawę bohatera, wyraża

- A. obojętność.
- B. zaskoczenie.
- C. dezaprobatę.
- D. uznanie.

Zadanie 16. (0–1)

Cytaty: *ostry jak krzemień; samotny jak ostryga* są przykładami

- A. metafor.
- B. epitetów.
- C. apostrof.
- D. porównań.

Zadanie 17. (0–1)

Postać Scrooge’a i jego zachowanie uczy, że

- A. mamy prawo do szczęścia, nawet za cenę cierpienia drugiego człowieka.
- B. najważniejszą wartością są dobra materialne, więc stanowią cel naszego życia.
- C. dążąc do realizacji swoich planów, musimy pamiętać o dobru innych ludzi.
- D. chcąc osiągnąć sukces zawodowy, decydujemy się na samotność w życiu.

Tekst III

Tadeusz Makowski, *Skąpiec* (1932)
[Muzeum Narodowe w Warszawie]

Zadanie 18. (0–1)

Obraz Makowskiego przedstawia

- A. pejzaż.
- B. scenę rodzajową.
- C. portret.
- D. martwą naturę.

Zadanie 19. (0–1)

O przebiegłości i zadowoleniu tytułowego skąpca świadczy

- A. świdrujące oko i chytry uśmiech.
- B. prosta sylwetka i ułożenie dłoni.
- C. worek z pieniędzmi i masywna ręka.
- D. haczykowany nos i siwe włosy.

Zadanie 20. (0–1)

Postaci na obrazie przedstawiono w sposób

- A. realistyczny.
- B. uproszczony.
- C. statyczny.
- D. fantastyczny.

Zadanie 21. (0–1)

Znajdź w tekście II i przepisz zdanie, w którym opisana postać Scrooge’a najbardziej przypomina wygląd skąpca z obrazu Makowskiego.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 22. (0–1)

Sformułuj w jednym zdaniu zasadę moralną kierowaną do dzieci ukazanych na obrazie Makowskiego. Nie zaczynaj zdania od przeczenia „nie”.

.....

.....

.....

.....

Tekst IV

Matka Teresa była zakonnicą od 1928 roku i uczyła hinduskie dziewczynki geografii i historii. Bardzo przeżywała codzienny widok umierających na ulicach. „Nie można już znaleźć gorszej nędzy” – pisała w korespondencji do katolickiego pisma w rodzinnym mieście Skopje, w ówczesnej Serbii. [...] Założone przez nią nowe Zgromadzenie Sióstr Misjonarek Miłości okazało się bardzo potrzebne światu. [...]

Matka Teresa pragnęła, by każdy człowiek został obdarzony miłością i współczuciem, zanim [...] dostanie jedzenie i leki. [...] – Nie zadowolajmy się samym ofiarowaniem darów pieniężnych – mówiła Matka Teresa. – Pieniądze nie wystarczą, można je zdobyć stosunkowo łatwo. Chciałabym, żeby więcej ludzi dawało swoje ręce do pracy i serca do kochania; żeby przyjmowali biednych w swoich domach, miastach i krajach i wychodzili im naprzeciw z miłością i współczuciem, dając tam, gdzie to najbardziej potrzebne i dzieląc z każdym radość kochania.

[...] Matce Teresie przyznano Pokojową Nagrodę Nobla. Uroczystość w Oslo w 1979 roku okazała się niezwykła pod każdym względem. Nie było okolicznościowego bankietu, bo został odwołany na prośbę Matki Teresy. Wołała, by te pieniądze trafiły do ludzi, którzy nie mają co jeść. Trzy tysiące funtów dodano więc do nagrody, wraz z trzydziestoma sześcioma tysiącami zebranymi przez norweską młodzież.

Na podstawie: www.wiara.pl

Zadanie 23. (0–1)

Napisz dla Matki Teresy z Kalkuty dedykację, którą mógłby umieścić w swoim dziele autor książki o jej życiu i działalności.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 24. (0–2)

Ułóż trzy pytania do tekstu o Matce Teresie z Kalkuty w taki sposób, aby każdy akapit tekstu stanowił odpowiedź na jedno pytanie.

.....

.....

.....

Tekst V

Czasami boli egzystencja
I wszystko idzie bardzo źle
Bo trudno nalać do naczynia
Które ma dziurę w dnie

Myślisz że forsa ci załatwi
Kluczyk do złotych rajów bram
Tymczasem może się okazać
Że w rajach jesteś sam

Ref.: Pieniądze jednak to nie wszystko
Choć na nich twardo stoi świat
Liczy się ktoś kto jest wciąż blisko
Nawet gdy forsy brak

Fragment piosenki zespołu Golec uOrkiestra *Pieniądze to nie wszystko*, www.emuzyka.pl/piosenki

Zadanie 25. (0–1)

Przepisz wers będący odpowiedzią na pytanie: **Co w życiu jest naprawdę ważne?**

.....

Zadanie 26. (0–1)

Wyjaśnij sens stwierdzenia, że *na pieniądzach twardo stoi świat*.

.....

.....

.....

Zadanie 27. (0–1)

Za pomocą dwóch rzeczowników nazwij uczucia, jakich dozna człowiek, jeśli spełni się przypuszczenie wyrażone w drugiej zwrotce.

.....

Zadanie 28. (0–1)

W której zwrotce piosenki znajduje się przenośnia, której sens wyjaśniają słowa: *niekiedy w życiu cierpimy*?

.....

Zadanie 29. (0–5)

Napisz zaproszenie na spotkanie poświęcone działalności koła wolontariuszy.

.....

.....

.....

.....

